

TANÍTÓBARÁT.

HAVI KÖZLŐ.

SZERKESZTI ÉS KIADJA :

SZILLI BENEDEK.

IV. évf.

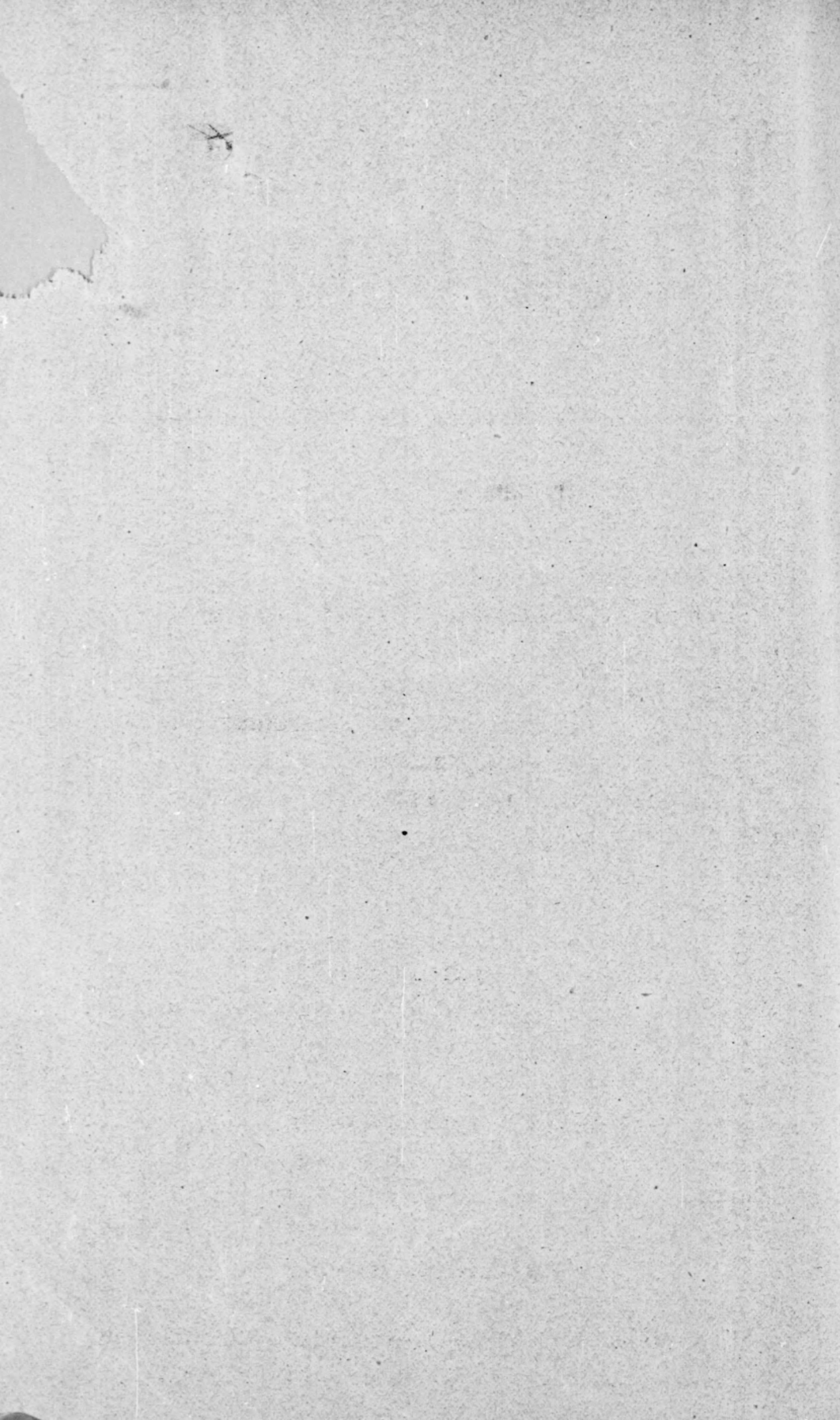
MÁRCZIUS.

3. szám.

Tartalom :

1. Az egyetemes tanítógyűlés. — 2. Tárca: Szegény gyermekeink. — 3. Egyetértés. Irta: *Egy tanfelügyelő.* — 4. Gróf Csáky miniszter rendelete. Irta: *Wilfinger.* — 5. Irodalom. — 6. Ujdonságok. — 7. Társalgó. — 8. Adomák. — A borítékon: Szerkesztői üzenetek.

GYŐR, 1889.

TANITÓBARÁT.

Havi közlő.

Megjelenik minden hónap 15-én.

Előfizetési ára:

Fél évre . . . 1 frt.

Egész évre . . . 2 frt.

Egy oldal hirdetés 5 frt.

Márczius.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szellemi és anyagi részét illető küldemények így czimezendők: „Tanítóbarát” szerkesztőségének Győrött.

Az egyetemes tanítógyűlés.

Nem lehet, nem szabad az egyetemes tanítógyűlés kérdését leszoritani a napirendről.

Ennek megtartására a legkedvezőbb idő a folyó év augusztus hava volna.

Ahány tanítóval érintkezésbe jövünk, ahány tanítóbaráttal a dolog érdekében eszmét cserélünk, annyian mondják, hogy „most vagy soha“.

A „Népnevelők Lapja“, a pécsi derék „Néptanoda“, és más lapok is hetek óta foglalkoznak az ügygyel: és azon eredményre jutottak, hogy azt a gyűlést csakugyan még a folyó évben meg kell tartani.

Mi ezt a véleményt hangoztatjuk azóta, hogy e lap szerkesztését magunkra vállaltuk.

A győrvidéki tanító-egyesület legutóbb tartott választmányi gyűlésén szintén felmerült a kérdés, vajjon egyetemes, végrehajtó bizottsági, avagy képviseleti alapon nyugvó tanítógyűlés tartassék-e, mely utóbbi esetben nem volna-e czélszerű felszólítani a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat ennek egybehívására?

A központi választmány egyhangulag az egyetemes gyűlés megtartása mellett nyilatkozott. És ez nagyon helyes.

Mert csakis ilyen gyűlésen nyilvánulhat szabadon

a hazai tanitóság akarata, szelleme és a népnevelés szent ügye előmozdítására irányzott szép törekvése.

A végrehajtó bizottság gyűlése csak előkészíthet, végrehajt, ha van mit, buzdít, serkent, ösztönöz; de, mint a hazai tanitóságnak csak egy kis töredéke és közege, nem teremthet, nem alkothat és nem tolmácsolhatja azt, amit a magyar tanitóság zöme akar vagy érez.

A képviseleti alapon nyugvó tanitógyűlés költséges, fura, nem az, aminek lennie kellene és lehetne.

Az a sok állami tanító, tanár és tanfelügyelő, ki oda rendeltetik, meddővé teszi a tanítók legszebb és legszentebb törekvéseit.

Ez nekünk ennél fogva épenséggel nem kell.

Nekünk, ismételve és százszor mondjuk, egyetemes gyűlés kell.

Tudja meg az ország, mi fáj nekünk, tudja meg az egész világ, milyen sanyaru a mi létünk, tudja meg az új közoktatásügyi miniszter ur, hogy nem vagyunk

T Á R C Z A.

Szegény gyermekeink.

Korunk a humanismus korszaka.

Annyi az egyesület, az intézmény, az emberszeretet isteni erényének gyakorlása körül, hogy a jótét majdnem bünné fajul.

Ha a gyermek iskolába lép, felveszik ingyen, hiszen az iskolakényszer nem is fér össze a fizetés kötelezettségével. Tankönyvekkel ellátják a szegényeket, hiszen a földhöz tapadt szerencsétlen szülők nem gondoskodhatnak édes övéikről és könyv nélkül nem lehet tanulni. Tél beálltával meleg gunyát kapnak a szegények, hiszen az idő zordonsága ellen védeni kell a kicsinyeket. Ujabb időben meleg ételt is kapnak a szerencsétlen gyermekek; mert hát megesis az ember szive, ha meggondolja, hogy a szegénykéék éheznek.

Kapnak tehát a szegény gyermekek iskolát, ingyen könyveket, meleg ruhát, meleg ételt, mi kell ennél több?

kis babák, kik járszalagra szorulnak, hogy Magyarország tud lelkesülni a népnevelés szent ügyéért; de viszont van annyi erkölcsi bátorsága, hogy követelje a méltányosságot, az igazságot.

Mert hát igazán bámulatra ragadja az embert, ha meggondolja, hogy, míg minden téren van előrehaladás, a szégyenletes 300 frtnyi minimum még mindig szennyfoltja a népiskolai törvénynek, — míg minden téren van előbbre leptetésre való remény, — a tanító örökké egy és ugyanazon fokon áll, — míg a nyugdíj-törvény alkotása alkalmával gondoltuk, hogy kezdetnek ez is elég, — most majdnem két évtized óta marad minden a réginél.

Méltányosságot, igazságot kell kérnünk, mely abból állana, hogy ugy a népoktatásról szóló 1868-iki 38. t. cz., — valamint a nyugdíj törvénye revízió alá vétessék.

Ezt sikerrel csak egyetemes tanítógyűlés teheti, melyen a hazai tanitóság akarata érvényesülhet hamisíthatlanul.

Hát a szülők maguk?

No azoknak nem kell gondoskodni gyermekeikről, el lesznek azok látva mindennel.

Isten látja lelkünket, mi szeretjük szegényeinket; de az a kérdés merül fel, hogy evvel a roppant humanizmussal nem lazítjuk-e a társadalmi fegyelem kötelékeit, nem rontjuk-e az ifjúságot, nem nevelünk-e koldusokat?

A szegény szülők napjainkban nem igen törődnek gyermekeikkel; hiszen gondoskodva van róluk, — a gyermekek maguk pedig nem igen szeretik a munkát, nem igen kedvelik a komoly tanulást, — hiszen minek? Kapnak ők mindent amugy is...

Hjah, egészen másként volt ez évtizedek előtt, mikor még nem volt annyi a humanizmus, — mikor az apa, anya nem rázhatta le oly könnyű szerrel gyermekeit a nyakáról és a gyermek maga is annak tudatában, hogy munka nélkül nincs áldás, egész erővel törekedett emberré válni.

A végrehajtó bizottság azért ne huzza-halaszssa annyit a dolgot, ne kérdezzen annyit, — hanem tegye meg a kötelességét.

Tőlünk, vidéki tanítóktól kérdi, hogy mit akarunk?

Nos, a mondottakból megtudhatja, mit várunk tőle.

Csak azután úgy ne járjunk mi vidéki tanítók, mint az egyszeri fiu, kinek apja ekképen szólott hozzá: „Menj be az istállóba, ott találsz két paripát. Van ottan egy szürke, meg egy pej, válaszd ki magadnak azt, amelyik neked tetszik, — hanem azt megmondom, ha a szürkét választod agyoncsaplak!”

Nekünk egyetemes tanítógyűlés kell.

Egyetértés.

E lapok t. szerkesztőjének szives megbizásából csekélységemnek jutott a szerencse egy szerény nézetem szerint nagyon kényes dologról értekezhetni és pedig első sorban rámutatni azon akadályokra, melyek a népnevelés felvirágozását gátolják, — má-

Csak a magunk példájára gondolunk és azonnal szembe ötlük a visszásság.

A pécsi római kath. tanítóképző-intézetet látogattam.

Roppant szegény voltam.

Magamnak kellett gondoskodni mindenről.

Az intézetben Csik János, jelenleg Aradon igazgató tanító, Alszeghy Alajos csáktornyai, Bruscs Alajos sat. tanító volt iskola- és versenytársam; ők egytől egyig jobb módúak, — én szegény, mint a templom egere... Iskolai tankönyvem nem volt egy sem. Mit csináltam, hogy a tehetséges, jobbmodu versenytársak ki ne fogjanak rajtam? Leirtam magamnak a tankönyveket egytől-egyig és ezekből az írott tankönyvekből tanultam sokszor éhes gyomorral éjjeleken át.

Egyszer egész éjjel irtam az én Marczy pajtásommal, anélkül, hogy egy falatot is ettünk volna.

Ugy éjfél tájban eldobtam a tollat, már nem birtam tovább.

„Marczy“, — mondtam, — „én éhen halok, menjünk, szerez-

sodik sorban pedig meg kellene jelölnöm azon eszközöket, melyek segítségével ezen akadályok leküzdhetők, elháríthatók volnának.

Kijelentem, hogy ezen megtisztelő megbízás szószerinti teljesítése tehetséges és tapasztalt tanférfinak is dicséretére válnék és éppen azért én erőmet jóval fölülmuló dologba kapnék, ha e tárgyat kimeríteni akarnám, nem is vagyok oly elbizakodott hinni, miszerint én a tanügyön értekezésemmel egy porszemnyit is lendítek; czélom nem egyéb, mint eszmecserét előidézni. Szóljon hozzá, ki tapasztaltabb, azután győzzön, a mi jobb.

Ezek előrebocsátása után rátérek a tárgyra. A szerkesztő ur részéről nyert tétel így hangzik: „Melyek a népiskola fejlődésének és teljes felvirágozásának akadályai és miképen, mi módon volnának ezek elháríthatók?” Akadhatnak olyanok, kik kétségbe vonják az egész tétel jogosultságát, azon szempontból indulva ki, hogy hiszen szeretett hazánk tanügye általában virágzik, nagy lendületnek örvend, hát mire való itt akadályokról beszélni?

Én egyáltalán nem vagyok pessimista, hogy be nem látnám, mikép a magyar népiskola az utolsó két évtizedben nagymérvű fejlődésnek indult, de nem vagyok oly optimista sem, hogy a mai állapotokat már virágzásnak tekintsem.

Kiméretlen kézzel fel akarom lebbenteni a fátyolt, mely az iskola hiányait leplezi, fel kell tárnom a visszasságokat és félszeg-

zünk valamit, mindig hallottam, hogy deák-csinyek léteznek, kövessünk el mi is valamit; mert különben oda vagyunk.“

Mentünk.

A siklósi utczában bál volt és ennek közelében a trafik még nyitva állott, benn a boltban csinos kisasszony szundikált, a pulton pedig egy kis faggyugyertya pislogott.

Beléptünk.

A kisasszony felriadt a két fiatal ember láttára és mi legott kurizálni kezdtünk neki, ki jó néven fogadta bókjainkat, legalább nem unatkozott annyira.

Kis vártatra élelmes Marczim, az Isten nyugasztalja szegényt, ki nagyon korán elhunyt, elvette a gyertya hamvát; de számításból úgy, hogy a gyertya elaludt.

Alig állott be a sötétség, éir egy kenyeret csaptam köpönyegem alá, Marczy pedig egy heringes hordóba akart nyulni; de eltévesztette az irányt, belenyult a mézes hordóba; és keze, kabátja tele lett mézzel.

ségeket, melyek, mint rákfene az egészséges szervezetet megroncsolják; de igyekezni fogok tárgyilagos maradni és, ha helylyelközzel, talán nagyon is sötét színbe találnám ecsetemet mártani, kérem, ne méltóztassanak azt rossz néven venni, csak tapasztalataim köréből meritett igaz állításokat fogok koczkrátatni.

A népiskolában hiányzik az e g y ö n t e t ü s é g, ez a tanügy teljes felvirágzásának egyik lényeges akadály. „Ahány ház, annyi szokás.“ Megfordultam megyém, sőt más tankerületben is számos népiskolában; de még nem találtam két iskolát, melyekben a tananyag osztályok szerinti elrendezése avagy terjedelmére nézve eltérés nem lett volna észlelhető. Egyik helyen a reáliákat az olvasókönyv nyomán tanítják, — másik helyen a segédkönyvek használatnak; egyik helyen a nyelvtant szabályok alapján verik a gyermekek fejébe, — másik helyen példákából vonják le a szabályt; az egyik tanító a számvetést fejben kezdi és vezeti tanulóit fokról-fokra, — a másik karban számoltat ad majorem dei gloriam. Hogy hogyan lehet karban fejszámolást tanítani, azt mondja meg nekünk bárki; — az egyik szemléltet, — a másik magoltat, — az egyik a földrajzot az iskolából kiindulva a gyermekek felfogási tehetségéhez mérten a földabroszról tanítja, — a másik megjeleli a tankönyvben, hogy innen odáig terjed a leczke. „Ahány ház, annyi a szokás.“ Itt hiába van a tanterv, hiába a kiszabott tan-

Ezalatt világos lett a bolt, mi pedig mentünk és oly mézes lakomát csaptunk, hogy Istennek is kedve telhetett benne.

Máskor szintén nem ettem egész napon át egy falatot sem; de azon törtem a fejem, hogyan tanulhatnék francziát?

Este haza mentem, elővettem irott tankönyveimet; de bezeg nem izlett a neveléstan.

Amint ottan forgattam a leczkét, belép Neizerék családja avval, hogy az asszony, a Mindenható áldja meg érte, küld egy kenyeret, hogy legyen egy kis ozsonna napközben.

Éhes voltam, nézem a fehér kenyeret és áldva áldottam Istenemet, ki nem hagyja elveszni az övéit.

Hátha ezt a kenyeret nem kapom, akkor éhen halok? így okoskodám.

Kaptam a kenyeret, eladtam a szomszédságban volt asztalos műhelyében dolgozott legények egyikének, a nyert pénzen vettem egy franczianyelvtant, nem ettem semmit az napon; de tanultam francziául: és — csodák csodája — azért mégis megvagyok.

anyag, hiába az ellenőrzés, — hol a tanító jó, ott minden jó, hol a slendrián lábra kap, ott minden ferdén, minden visszásan megy.

Hogyan lehetne a bajon segíteni?

Jó tanítót kérünk. Igen ám; de jó tanítónak jó fizetés is kell. Hiába a Krisztus koporsóját sem őrzi senki. Hogy nem akarják ezt belátni!

Hogy mily szorosan összefügg a tanítónak anyagi helyzete az iskolával, talán fölösleges is bizonyítgatnom. Ha a tanítónak tisztességes existenciát biztosítanak az iskola fenntartói úgy, hogy nem volna kénytelen az iskolában végzett terhes napi munka után életerejét elfecsérelni, házról-házra járni leczkézni, ha szabad idejét lelkiismeretes előkészülésre fordíthatná, — ha nem volna kénytelen magánórákat adni és ott a gyermekek és anyák szeszélyeit eltűrni: mennyivel más volna a népiskola és a tanítás eredménye. Azután az a szakfelügyelet!

Igazán furcsa helyzet. Minden téren van szakfelügyelet, — a tanügyhöz mindenki ért, a csizmadia, a bognár; de még a falu birája is szakember az iskolában. Nem volna czélszerűbb oda olyan embereket állítani, kik maguk is az iskola porát nyelték évek hosszú során át? Minden téren van előreléptetésre való remény. A Sanyaru Vendel, mint diurnista, ha éveken át koplalt, lehet még miniszteri fogalmazó, — a tanító, ha elfoglalja állását, elérte életboldogságának netovábbját, koplalhat egész életén át.

A mai szegények kapnak mindent és azért még sem tanulnak semmit, azt hiszik, a humanismus örökké tart.

Egyszer annyira vittem, hogy a pécsi székesegyház előtt levő kis sétatéren egy koldustól kértem egy darab kenyeret.

Emberem azt hitte, hogy megbolondultam, hamarjában oda adta mindenét; és én futottam a szabadba, hogy egyszer már csillapíthassam éhségemet.

Ha tudták volna társaim, ha tudta volna Salamon József tanfelügyelő, bold. Wargha Ferencz, Szauter Antal, bold. Garay Alajos, kik tanáraim voltak és vidorságomért szerettek is, hogy én mennyit szenvedek, mennyit éhezek: bizonyára megszántak volna. De ők ezt nem tudták, nem tudta egyáltalán senki; mert büszkeségem nem engedte feltárni helyzetemet.

Azért mégis megvagyok.

Mi okozza e szűkkeblőséget?

Semmi más, mint szűkkeblőség.

A tanító nyomorogjon, a jó állás más részére szükséges, gyakran oly ember részére, ki még festve sem látott népiskolát; mert gyermekkorában — magántanuló volt.

E gyalázatos, igazságtalan rendszert meg kell buktatni.

Az iskola csak szakférfiu felügyelete alatt emelkedhetik azon színvonalra, melyen okvetlen állania kell, ha azt akarjuk, hogy a társadalom legszebb és legszentebb intézménye legyen és maradjon. Rossz közkatona, ki nem szeretne káplár lenni; a tanító, ha látni fogja, hogy tudomány és jóigyekezet mellett még jobb állásra is vergődhetik: bizonyára egész odaadással azon lesz, hogy tanuljon, haladjon és gyermekei is tanuljanak — haladjanak.

Nem csekély hátrányára szolgál a tanügynek az egy és ugyanazon iskolánál működő tanítók sokszor észlelt, de nem eléggé kárhoztatható czivódása. Ámbár ezen czivódások is legtöbbször a tanítók sanyaru anyagi állapotában lelik magyarázatukat. Tekintsük e szörnyeteget csak közelebbről, a legtöbbször a czivódás oka, hogy az egyik tanító jövedelme a másikat valamivel meghaladja, már most az a másik, mindent elkövet, hogy az előbbit lerántsa, minden alkalmat megragad annak demonstrálására, hogy őt illetné az előnyösebb állás, és nem fontolják meg az illetők, hogy önmaguknak ártanak eljárásukkal legtöbbit, mert a közönség legtöbbször felismeri az őket vezérlő — bár jól palástolt — indító okokat és előbb-utóbb is maga az áskálódó válik a megvetés tárgyává. De van a béke- és rendzavaróknak még egy másik, sokkal veszélyesebb faja, ezek nem folytatnak aknamunkát anyagi érdekből, hanem kizárólag veszekedési viszketegből, ezek nem ismernek el tekintélyt, nem fogadnak el jóakaró figyelmeztetést, ha ez a leggyöngédebb módon történnék is, a legüdvösebb intézkedést is meghiusítják, anélkül hogy reájuk a legcsekélyebb haszon is háromolnék, másokat károsítanak. Kartársaikat, és így az iskolát lépten-nyomon becsmérlik, rágalmazzák. Ezen eljárásukkal a jobbakat elkedvetlenítik, elriasztják, mert ki akarna még valamit tenni, midőn látja, hogy a legjobb intentiókból kezdeményezett terv roszakaratulag félremagyaráztatik, guny tárgyává tétetik és dugába dül. Kétszer boldog az olyan ifjuság, melynek tanítói közt egyetértés uralkodik, mert csak öszhangzatos eljárással lehet ugy az ismeretek nyújtását, mint a kedély és jellem mivélését illetőleg sikeres eredményeket felmutatni.

Nagyban gátolja az iskola működését azon körülmény, hogy sok esetben a szülői ház ha nem is helyezi magát ellentétbe az iskolával, de nem is segíti az iskolát nehéz feladatában. A szülők nagy része nem viseltetik tisztelettel gyermekeinek nevelői irányában, hanem meg vannak szokva a tanítóban fizetett napszámot tekinteni, ki az ő kegyükből tengeti életét és ezen felfogásnak gyakran gyermekeik jelenlétében is kifejezést adnak, innen magyarázható az, hogy maga a növendék sem becsüli vezetőjét és őszinte barátját úgy, mint ez joggal remélhető volna. Mert megtörténik gyakran, hogy a növendék alig hogy a népiskolát elhagyta, volt tanítója előtt már kalapot sem emel. De ha a szülők közvetlenül nem is dolgoznak az iskola ellen, mégis sok mulasztás terheli a nagy többséget, mert házi nevelésről csak a növendékek kisebb felénél lehet szó. De most kifogytunk a térből. Ki egyet nem ért velünk, az dobja reánk az első követ.

Egy tanfelügyelő.

Gróf Csáky miniszter rendelete.

Alig hihető, de igaz tudomásunk sem volt róla, s megtörtént. Gróf Csáky miniszter a német nyelv rendeletével oly nagy port vert fel az országban. hogy az alig képzelhető. A nem magyar ajku iskolának beléletét végképen felháborította, s a magyar nyelv tanítását azokban végképen romba döntötte. Nagy volt a magyar tanító érdeme, hogy az idegén ajkuakat magyarul érezni tanította, nagy volt érdeme, mikor egy más nemzethez vonzó szívet magyar szívvé változtata s mit tett a miniszter ur? Egy tollvonással szüntette be a magyarosodásnak szép eredményét s haladását.

Tisztelt olvasóim, ne tessék azt hinni, hogy nem tudom a miheztartást, igenis jól tudom, hogy kell magyarul tanítani, sőt ha a miniszter ur kereken ki is mondaná a magyar nyelv nem tanítását, még akkor is az önérzetem egész teljével magyar szellemben nevelném növendékeimet, mert kívánja a haza s ezzel kapcsolatban a hazafiui kötelességem. Persze! a miniszter ur nem gondolt ám arra, hogy e drága s őseink vérén szerzett hazánkban még sok a német ajku, kikre törvényileg rá van parancsolva, hogy tanuljanak meg magyarul; s most éppen az elentétes rendeletet bocsátotta ki, azaz forró zsirra vizet öntött. A törvény egész hatalmával fogja a magyar nyelv tanítását a nem magyar ajku iskolákban megköve-

telni, anélkül, hogy a vallás- és közoktatási minister rendeletét figyelemre méltatná.

A minister ur nem fogja beismerni — akkor mikor a tanítók arról vádoltatnak, hogy a magyarosítással nem mennek sem mire sem, — hogy az ő rendelete volt a tanító üdvös építésének lerombolója s nem fogja belátni, hogy rendeletével felzavarta a nem magyar nyelvű családokat s ellenségeket szerzett a magyar tanügynek.

Hogy rendeletével mit akar elérni, ez ugyan komikus kérdés előttem.

Tán az irodalmunkat akarja ez által emelni? A miniszter ur ófor márn nem gondolt arra, hogy a tanítók a tudománynak első fáklyahordozói s a kulturának leghivebb munkásai s hogy az irodalom haladása az ő kezökben van s hogy a magyar kultúra nem rejlik a német nyelvben. Továbbá, tudnia kell, hogy irodalmunkat, kulturánkat német kaptafára huzni nem lehet, s hogy annak magyar szellemben művelődnie s haladnia kell.

Hogy irodalmunk gyümölcsöző legyen, kell hogy munkásai legyenek, az pedig tagadhatatlan, hogy a magyar irodalomnak nem volnának munkásai — igenis vannak s pedig 24,000 munkása sinlődik nyomorban, napi nélkülözésekkel küzdve várja a jobb jövőt.

Mentessék fel a tanító az anyagi gondoktól, akkor igazi atyja lesz iskolájának s hű fia az irodalomnak.

Hogy irodalmunk haladjon, nem volt szükségünk német nyelvre, hanem szükségünk van az iskolai törvények revíziójára, szükségünk van a nyugdíjtörvények módosítására s szükségünk a szakfelügyeletre s szükségünk van a rangfokozat behozatalára stb.

Ez volna a magyar kulturális haladásnak magja, élete s ujja teremője.

Csak ily módon fog megtestesülni Széchenyinek ama mondása, hogy: „Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Óbér.

Wilfinger.

Irodalom.

Megjelent: Rill József, Vasvármegye kir. tanfelügyelője (arczképpel). Irta Glatz György budapesti közs. tanító Tartalom: I. Rill József, Vasvármegye kir. tanfelügyelője. — II. Üdvözetünk gr Csáky A. minister urhoz. — III. Üdvözet Berzeviczy és Gönczy

államtitkár uraknak. — IV. A sajtó Rill kinevezéséről. — V. Tanítótestületek (egyesületek), tanfelügyelők és a tanítók üdvözletei Rillhez : a) Tanítóegyesületek és tantestületek részéről. b) Tanfelügyelők részéről. c) A tanítók sorai. — VI. A „100-as Rill-bizottság“ jegyzőkönyve. — VII. Rill üdvözlő-válasza. — VIII. A „Magyar Paedagogiai Szemle“ programja. — IX. Hirdetés a boritékon. Ára 30 kr. Megrendelhető Gl a t z György bpesti községi tanítónál Wesselényi-utca 48. sz., I. emelet 10. ajtó.

Mennyi hű-hót csapnak evvel a kineveztetéssel, pedig egy kis szerénység sem ártana az agyontisztelt férfit és lelkesedésre gyuladt jóakarói részéről ; mert a sok hercezu hurca, a „korszakalkotó intézkedés“ egekbe való emelésének láttára, azt találnók mondani, hogy a magas miniszter ur akkor méltóztatott kegyesen Rillt felemelni, mikor beadta a derekát és felhagyott ellenzéki modorával.

Hát hiszen jól van, örül a dolognak minden jóra való tanító ; de az Isten szent szerelmére kérdjük : „Mire való az a sok talpnyalogatás ?“

Azt hiszik, hogy evvel emelik a tanító tekintélyét a társadalomban, vagy, hogy a nagyméltóságú miniszter ur a nagy hódolat, hálaömlengés és örömkifakadás hatása alatt hamarjában még egy tuczat tanítót a díszes polczra emelni kegyesen méltóztatik. Csak lessék-várják.

Sok víz lefolyik addig a Dunában, míg Rillt egy másik tanító kineveztetése fogja követni.

Mondjuk, a mi a dolgot magát illeti, annak örülhet mindenki, Rill néptanító, majd lapszerkesztő, majd tanár volt, küzdött, aztán nyomorgott és most szép állásra vergődött. Ennek örülhet a néptanító, örülhetnek Rill barátjai ; de az égre kérjük őket, ne komédiázzanak annyit, ha az „éltető nap első sugara tölti is be keblüket.“ Nem ez volt az első sugár.

„A szebb jövő első napja“ felhasadt már akkor mikor Salamon Jó z s e f, bold. Kr ó b P á l és Gr ä f f N i k á z lettek tanfelügyelőkké kinevezve egyenesen a népiskolai tanszoba köréből. Ezek egytől-egyig né p t a n í t ó k voltak, még pedig olyanok, hogy a köpenyforgatás rut vádjának legcsekélyebb árnyéka sem érhette őket.

Miért kellett előbb Trefortnak sirba szállni, Gönczynek megöregedni, Csákynek a közoktatásügy zászlóját megragadni, Rillnek mint bűnbánó remetének megbánni, míg a 3 tanítót egy negyedik követte ?

Talán, mivel a szakfelügyelet egyedül üdvözítő eszméje most örök időkre ülte diadalát és belátták a kormány bölcsei, hogy a derék tanítót előléptetni a méltányosság és igazság jogos követelménye ?

Dehogy.

Szó sincs róla.

A mi drága hazánkban, hol a protekció, nepotismus és pártédek minden egyéb érdek fölött uralkodik, csak ugy lesznek volt táblabírák, a mandátumból kipottyant derék mamelukok és egyéb

hasonló férfiak a közoktatásügy élére állítva most, mint állítottak 1868 óta, és ha elvéve egy egy néptanítónak is kedvez a szerencse: ez nem annyira az eszme győzelmének, mint inkább száz más dolog találkozásának tulajdonítható.

Rill kimélet nélkül korholta a kormányt, ostromozta a minisztert, piszkolta, gyalázta a közoktatás politikáját, fellépett országgyűlési képviselőnek; azután szépen meghunyászkodott, mikor látta, hogy ez használ, simult, lett végtére a bős oroszlánból szelid báránka; minél jobban szelidült, annál jobban dédelgették, megvásárolták a tollát a „Néptanítók Lapja“ részére, végtére tanfelügyelő lett.

Hát evvel kár annyi hühót csapni, annyi port felkavarni, egy kis szerénységet legalább tetetni, többet érni.

Mi nem helyeseltük Rill modorát, mikor a kormányt csufos módon korbácsolta, nem bántuk, mikor e rakoncátlan henczegéssel felhagyott; természetesnek találtuk, mikor a kormány szolgálatába lépett másodízben; mert hát családapa, ki elveivel nem táplálhatja gyermekeit, örültünk, mikor még jobb kenyeret adtak neki; mert új állásában tudjuk, nagy hasznára leendő szép megyéje tanügyének, a derék vasmezei tanítók érdekeinek; — de „korszakalkotó“ dolgot nem látunk az egész tényben és egy kissé pirulni is tudunk, ha a nagy lármát és az egetverő örömrivalgást emiatt halljuk.

Annak a százas Rill-bizottságnak mindezeknél fogva egy kis mérséklet és egy porció szerénység nem ártana.

Takarítsanak egy kis lelkesedést arra az időre, midőn oly néptanítót fognak ismét kinevezni, ki most az iskola porát nyeli és nem volna képes a köpenyforgatásra. Van ilyen néptanító is az országban, például egy Glatz György.

Isten bocsássa meg bűneit.

Uj könyvek.

A magyar nemzeti irodalomtörténet vázlata. Környei János után teljesen átdolgozta és irodalomtörténeti olvasókönyvvvel ellátta Boros Gábor dr. Nem új könyv már ugyan, de a most megjelent új (6-ik) javított kiadás előbbieket is minden tekintetben fölülmulja. Eltekintve attól, hogy az új kiadás a miniszteri tantervnek megfelelőleg alakult át az iskolák részére, nem szabadna hiányzani e könyvnek egy magyar család könyvtárából sem. Mert nem csak mint iskolakönyv tanulók számára, hanem egyuttal a nagy közönségnek is készült, mert terjedelmes voltánál fogva kimerítően és érdekesen tárgyalja irodalmunk fejlődését egész a jelen korig. A 434 lap terjedelmű könyv legnagyobb részét az olvasókönyv képezi, a mely, minthogy a magyar írók műveinek remekeiből van összeállítva, a legnemesebb és legélvezhetőbb olvasmányokat nyújtja.

A Tanulók Olvasó-Tára című jeles vállalatnak ma vettük a 10-ik füzetet, a melylyel a múlt évi programmnak elég is tétetett. Mert nemcsak a meghatározott számú füzet, hanem annak válogatott tartalma is megfelel a hozzá kötött várakozásnak. A jelen füzet Kármán József műveiből hoz szemelvényeket. Ugy mint az előbbeni füzeteket, úgy ezt is csak melegen ajánlhatjuk a nagy

közönség és a tanítók figyelmébe, valamint a vállalat következő folyamat is, mert meg vagyunk győződve, hogy a szerkesztők: Elischer, Jancsó és Boros Gábor, a jövőben is oly tapintatosak lesznek a közlendő anyag megválogatásában. Ára az egyes füzeteknek 20 kr. — Egész évre 10 füzetnek 2 frt. Kiadja Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udv. könyvk. Budapesten, Andrásy-ut 21. sz. a.

Újdonságok.

A győrvidéki tanítóegyesület a következő pályakérdéseket tűzte ki:

1. „Fejtsék ki azon nagy erkölcsi, szellemi és anyagi haszon, amely a jól vezetett és a tagok buzgó közreműködésével támogatott tanítóegyesületekből, úgy az egyes tagokra, mint az összes tanítóságra és magára a tanügyre is származik. Pályadíj: a legjobb munka 3, — a második 2 drb aranyat, — a harmadik egy 10 frankos aranyat nyer.

2. „Szabadon választandó tárgyból gyakorlati lecke készítenő azon kikötéssel mégis, hogy a ki a szám- vagy nyelvtan köréből kíván dolgozni, az esetben csakis az 5, 6. osztály tananyagából meritheti tárgyát. Pályadíj: a legjobb munka 3, — a második 2, — a harmadik 1 aranyat, — a negyedik egy tizfrankos aranyat nyer. A pályamunkák f. é. ápril hó 1 ig küldendők be a központi választmány elnökéhez.

Egy tanfelügyelő a tanítókért. Az összes hazai lapok nagy dicsérettel említik V a r g y a s Endre veszprémmegyei kir. tanfelügyelő újabb vivmányát, melyszerint kivivta, hogy megyéjének azon községeiben ahol eddig a tanítók az ismétlő oktatásért külön díjazásban nem részesültek, ezután legalább némi fizetést fognak nyerni. Sok hasonló tanfelügyelőt kívánunk a hazának, akkor a tanügy jobban fog virágozni és a tanítók sorsa is türethetőbb lesz.

Békey Imre halálával felmerült a kérdés, hogy kit fog a miniszter ur e fontos és díszes helyre tanfelügyelőnek kinevezni? Ha tőlünk függne, vagy abban a hiu reményben ringathatnók magunkat, hogy szerény, de jóakaró szavunk elhat a döntő körökig, mi javaslatba hoznánk oly férfit, kinek úgy fényes multja, mint tehetsége érdemessé teszik őt arra, hogy a fővárosi tanügy zászlóvivőjévé felavattassék. E derék férfiú T ó t h József pestmegyei tanfelügyelő, érdemesebbet aligha fog a miniszter ur találni, ha csak — no de várjunk még. — —

Herczeg Ferencz ipolysági kartársunk 50 éves jubileumát ülte meg. Üdvözölte a derék, ünnepelt férfit Steiger Imre plébános, meg az esperes ur is szép beszédet mondott, hát a királyi elismerés hol maradt? Ha valaki 50 évig huzta a terhes igát, csak megérdemelné a legfelsőbb kitüntetést!

A győrvidéki tanítóegylet kérvényt intézett, illetőleg nyújtott be a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnál még bold.

Trefort alatt, melyben konkrét példákra hivatkozva kérte ő nméletőségát, hogy a nyugdíj elnyerése körül az eljárást könnyítse, hogy a szegény özvegy ne legyen kénytelen 77 kérvénymellékletet felterjesztetni, hanem, hogy érje be, ha könyvecskéjéből kiderül, hogy mig élt, tagja volt az intézménynek és most meghalt, kéri a halotti levél beterjesztése mellett az őt joggal megillető nyugdíjösszeget. A magas miniszterium részéről e napokban érkezett a válasz, mely szerint napnál fényesebben kitünik, hogy az oly régen beadott kérvényt még csak át sem olvasták! Pedig, ha már felelni akar a miniszterium, ugy legalább ne kompromittálja magát egy tekintélyes tanító-egyesület szerény tagjai előtt; hiszen kezében van a hatalom, nem kell épen a tanítók kérését teljesíteni; de legalább ne tegye magát nevetségessé.

Dr. Komlóssy Ferencz márcz. 5-én a véderőjavaslat 25. §-ának tárgyalásánál hosszabb beszédet mondván, ujlag felhozta a tanítók önkéntességét, a következőkben: „Szaporítani akarjuk a hadsereg tisztí létszámát, t. ház! Hát az egészen helyes, de akkor ragadjunk meg minden kedvező alkalmat ezen cél elérésére. S akkor csakugyan nem érthetem azt, hogy a mult alkalommal, mikor én a tanítók érdekében felszólaltam s az ő kérvényük tartalmát a tisztelt házzal közöltem, a t. miniszter ur nem kapott ezen az alkalmon és nem volt hajlandó elfogadni indítványomat, hogy t. i. a tanítók is lehessenek önkéntesek. Sajátságos, t. ház, hogy manap tiszt lehet mindenki, aki tiszt akar lenni, csak a tanító nem lehet. (Ellenmondások jobbfelől.) Bocsanat, illusztrálhatom ezt a következővel: Vannak ugynevezett előkészítő iskolák, melyek az egyévi önkéntességre készítének elő. Ezen iskolába akárki beléphet, minden kvalifikáció nélkül; nem kérdezik mit végezett, csak azt kérdik, hogy mit akar, és csinálnak belőle egy év alatt olyan kvalifikált egyéniséget, aki az önkéntesi vizsgát leteheti és aztán mint egyévi önkéntes szolgálhat. Én ismerek kereskedőket, akik így, tanulmányi kvalifikáció nélkül, tisztékké lettek. Hát nem ambnormis, hát nem vizás helyzet ez, t. ház? (Ugy van! balfelől.) — A t. miniszter ur nem érthette meg az én módositványomat, mert ha értette volna, annak minden körülmények között helyet kellett volna adnia. Én azt mondtam, hogy azon szakaszhoz, melyben arról van szó, hogy a tanítók tartalékba soroltnak, tétessék még ez: a mennyiben az önkéntesi évet nem élvezik. Mert hiszen ma is lehet önkéntes az olyan tanító, aki érettségi vizsgát tett, nincs kizárva tehát a lehetőség, hogy a tanító tiszt lehessen. Ez volt módositványom értelme és célja. De a t. miniszter ur — nem tudom, miért — kitért indítványom elől és a t. kormánypárt szintén ő vele szavazott, jöllehet az ellenzék magáévá tette indítványomat. — Ne kicsinyelje a t. miniszter ur azokat a képezdéket! Tessék meggondolni, hogy ezek manap már nem állanak oly alacsony színvonalon, mint egykor, hanem körülbelül egy rangba kelyezhetők a középiskolákkal. Ismételten hangsulyozom, hogy manap a képezdékebe csak az vétetik fel, a ki 4 középiskolai osztályt végzett s a képezdei kurzus 4 évre terjed Gondolja ezt meg és tegyen eleget a tanítók kívánságának és érint-

kezésbe lépve a közoktatási miniszter ural, adjon ki rendeletet, hogy a tanítók is egyéves önkéntesek lehessenek". — Majd a szavazásnál dől el, vajjon a kormány olyan barátja-e a tanítóknak, mint azt folyton hajtogatja?

Lapunk t. olvasói bizonyára megbotránkozva nézték azt a ropant sajtóhibát, mely multkori számunkba becsuszott épen olyan helyre, ahol sajtóhibáról volt szó. A dolgon úgy segítettünk, hogy nyomdát változtattunk. A Tanítóbarát eszerint a mai naptól kezdve a Fischer testvérek előnyösen ismert és gazdagon felszerelt nyomdájában fog rendszeresen megjelenni. Ez okból meg is késtünk néhány nappal, melyért egy kis elnézésért esedezünk.

Társalgó.

Im itt a felelet a lapunk mult számában közzétett kérdésekre:

1. A káptalan köteles az adó-forint után reá eső részt megfizetni, amennyiben a kivetés jogos és törvényes.

2. Felekezeti iskolánál nincs megállapítva, hogy mennyi lehet adó-forint után a kivetett $\%$, amennyiben itt a szükséglet határoz. Lehet a járulék 50, sőt 100 $\%$ is, ott, hol a felekezet épenséggel fenn akarja tartani iskoláját, akármily áldozatok árán; de lehet két $\%$ is, például ott, ahol az iskolának alapját fundatio biztosítja. Ismerünk felekezeti iskolát, hol a gyermekek évi 25 frtot fizetnek tandíj fejében még pedig 10 havi részletben, — és viszont ismerünk más hasonjellegű iskolát, melyben a gyermek egész évre 30 krt és naponta egy darab fát fizet. E tekintetben világosan intézkedik az 1868 iki 38. t. cz. 11. §-a.

3. A bírónak, de egyáltalán senkinek sem áll jogában a cseléd-gyermekek tandíját az illető szülők fizetéséből lefoglalni, amennyiben a cselédek fizetése napi díjnak tekinthető és napi díjat csak azon esetre lehet vagy szabad lefoglalni, ha az az 1 frt 50 krt naponként meghaladja. A többletet hatóságilag le lehet foglalni; de miután tudjuk, hogy cselédnek nincs ennyi fizetése, világos, hogy a tiszt nem köteles azt sem a bírónak, sem az illető tanítónak átadni.

4. Hivatalból csak a hitfelekezetek lelkészei és a tanító-testületek képviselői tagjai az iskolaszéknek. Ha tehát a kegyuraság tisztjei nincsenek beválasztva az iskolaszék tagjai sorába, úgy abban nincs is helyök és sem tanácskozási, sem szavazati joggal nem bírnak. Törvényeink kiváltsággal felruházott iskolaszéki tagokat nem ismernek.

Sz. B.

Kérdések.

1. Ki tanítsa a leányokat, férfi-e vagy tanítónő? És viszont fiiskolában alkalmazható-e a tanítónő?

2. Az írásbeli dolgozatokat hol javítsa ki a tanító, az iskolában-e, előadás alatt, vagy otthon, az ő házában?

3. Köteles-e a felekezeti iskolában működő néptanító a hit-tant tanítani, ha illető lelkésze őt evvel megbizza, avagy csupán a lelkész dolga-e e tantárgyat kezelni?

Adomák.

Megtörtént dolog.

Egyik mosonymegyei község iskoláját meglátogatta a tanfelügyelő, hol még egy régi korbeltanító volt.

A miniszteriumtól kaptak ajándékba földgömböt, melyhez az öreg tanító nem is konyitott, s így az a kályha mögé került.

A tanfelügyelő egyet-mást kérdező, kérdező, kérdező:

„Van-e földgömbjök?”

„Nincs”, — felelé a tanító.

Megsejtván a tanfelügyelő a kályha mögött a földgömböt, kérde a tanítót: — „Hát ez mi?”

„Tudja fenye”, — felel a tanító, — „a megye küldte!”

Igazolt kimaradás.

Egy anya a következő levelet írta a tanítónak: „Kérem tanító ur, bocsássa meg a fiamnak, három napig nem jöhetett az iskolába, mivel hogy — — — meghalt.”

A főnevet tanította a tanító és kérdé: ki tudna neki egy gyűjtőnevet mondani?

En, — válaszolt egy okos fiu, — „trombita”; mert ez összegyűjti a katonákat.

Tanító: — Nos leányok, hallottátok Dávid és Góliáth történetét, tudhatjátok, hogy nem a nyers erő győz mindig; mi volt az a Góliáth?

Leány: — Góliáth egy ó r á s volt.

Kitették a zsidótanító szürét, amint ez régi időkben már szokásban állott Izraelben. Mikor utóljára tanított az iskolában, összejőve társaival, imigyen szólott: — Mégis kedvesek ezek az én gyermekeim, érezve hogy ma van utolsó órájuk náluk, láttátok volna azt a keserves sirást, — h a n e m m e g i s r a k t a m ő k e t b e c s ű l e t e s e n .

Gyermek: — Kérem tanító ur, mi az a félgyász és miért van ez szokásban az udvaroknál?

Tanító: — Félgyász bizonyára azért van, mert az udvarnál valaki félig-meddig meghalt.

Felelős szerkesztő: SZILLI BENEDEK.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. A „Magyar Dal-Album“ból eddig 6 kötet jelent meg. Az I. és II. kötet ára egy diszkötésbe kötve 4 frt. E nagy terjedelmű munkát, melyhez hasonló kincsesel egy nemzet sem bír, legközelebb bőven ismertetjük. A kiadó Henricke Rezső könyv-, mű- és zeneműkereskedése Győrött. — **Az „Iskolai Szemle“ tek. szerkesztőségének.** Tessék szives tudomásul venni, hogy a két név között nincs személykülömbőség. A szerkesztőnek írói neve Szilli csak azért, mert Szillban, Somogy megyében született, azért is oly kedves előttünk a „Szemle“, mely drága szülőföldünk tanügyével foglalkozik, hogy minden betűjét kétszer is elolvassuk. Forró köszönet a kérés teljesítéseért, ha valamivel viszont szolgálhatunk, teszszük mindenkor ezer örömmel. — **A „Néptanoda“ tek. szerkesztőségének.** A mi „Leib-journálunk“ csak kitett magáért; hiába, vér nem vállhatik vízzé. Üdvözlét. — **F. polg. isk. igazgató, N.-Bicsén.** Hát csak rántsa elő fegyverét és rukkoljon be, mi már intézkedtünk. — **Dreiacker Ferencz, Miszleny.** Ahányszor kérte, annyszor küldtük el, ott a póstán lehet a hiba, mert nálunk nagyon rendezett viszonyok vannak, csak tartalomjegyzékkel nem szolgálhatunk; nincs, nem jelent meg és a multakért bennünket nem lehet felelősségre vonni. — **Orbók Mór isk. igazgató, Pozsony.** Kedves elődünktől a szerkesztés és kiadás körüli gondoknál egyebet nem vévén örökbe, kívánságát sajnálatunkra nem teljesíthetjük. Mikor jön a Plutarch? Oly nehezen várjuk. — **Somogyi Mari k. a. Budapest.** Gratulálunk az új álláshoz. A főváros zajában se hevertesse a tollat, azután fergassa elméjében gyakran, amit nagy embe-reink egyike e szavakban kifejez: „Fényes palotának nagy a fénye, nagy az árnya“. Kívánjuk, hogy csak fényében tündököljön mindig. — **Sch. Hermina k. a. Budapest.** Kérem az Irmát, ha csak lehet meglátogatni. Érezze, hogy nem áll egyedül a világ zajában. — **Sch. Riza, Podbjel.** Hát arra a hosszú levélre nincs semmi válasz?! — **Veszprém.** Köszönjük a szép ajándékot, kissé nagy, de nagy embernek is van szánva. Nem is gondolja, milyen derék máris. — **Deme Károly felső leányiskolai igazgató, Ar.-Marót.** Megkésétt, — hanem a jövő számban jön. Szép tanulmány. Üdvözlét.

